(इंग्रजीत टंकलिखित न्यायनिर्णयाचा मराठी अनुवाद)

२०२३ एससीसी ऑन लाईन एससी ४०८

भारताच्या सर्वोच्च न्यायालयात

(न्यायमूर्ती एम. आर. शाह आणि सी. टी. रविकुमार, न्यायाधीश यांच्या समक्ष)

दिवाणी अपील क्रमांक २०५२/२०२३

हरियाणा स्टेट इंडस्ट्रियल एंड इंफ्रास्ट्रक्चर डेवलपमेंट कॉर्पोरेशन लिमिटेड (एच एस आय आय डी सी) आणि इतर ....अपीलकर्ता;

विरुद्ध

हनीवेल इंटरनॅशनल (इंडिया) प्रायव्हेट लिमिटेड .... उत्तरवादी.

सोबत

दिवाणी अपील क्रमांक २१२६/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २१०८/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २१११/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २०९७/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक (अनेक) २१३५-२१३६/२०२३

(विशेष अनुमति याचिका (दि.) क्र. (अनेक) ६२६०-६२६१/२०२३ @ डायरी क्र. २६३९३/२०१७ पासून उद्भवणारी)

दिवाणी अपील क्रमांक २१४२/२०२३

(विशेष अनुमति याचिका (दि.) क्र. ६२८२/२०२३ @ डायरी क्र. २९३२८/२०१७ पासून उद्भवणारी)

दिवाणी अपील क्रमांक २१३९/२०२३

(विशेष अनुमति याचिका (दि.) क्र. ६२७८/२०२३ @ डायरी क्र. २९५००/२०१७ पासून उद्भवणारी)

दिवाणी अपील क्रमांक २१४०/२०२३

(विशेष अनुमति याचिका (दि.) क्र. ६२७९/२०२३ @ डायरी क्र. २९५०३/२०१७ पासून उद्भवणारी)

दिवाणी अपील क्रमांक २१४४/२०२३

(विशेष अनुमति याचिका (दि.) क्र. ६२८५/२०२३ @ डायरी क्र. ३१२४१/२०१७ पासून उद्भवणारी)

दिवाणी अपील क्रमांक २१४६/२०२३

(विशेष अनुमति याचिका (दि.) क्र. ६२८९/२०२३ @ डायरी क्र. ३१२६६/२०१७ पासून उद्भवणारी)

दिवाणी अपील क्रमांक २१४५/२०२३

(विशेष अनुमति याचिका (दि.) क्र. ६२८७/२०२३ @ डायरी क्र. ३१२७२/२०१७ पासून उद्भवणारी)

दिवाणी अपील क्रमांक २१५२/२०२३

(विशेष अनुमति याचिका (दि.) क्र. ६३०१/२०२३ @ डायरी क्र. २१३८३/२०१९ पासून उद्भवणारी)

दिवाणी अपील क्रमांक २१२९/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २१२८/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २१३०/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २१३१/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २१५३/२०२३

(विशेष अनुमति याचिका (दि.) क्र. ६३०२/२०२३ @ डायरी क्र. २९४५९/२०१९ पासून उद्भवणारी)

दिवाणी अपील क्रमांक २१२७/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २१५५/२०२३

(विशेष अनुमति याचिका (दि.) क्र. ६३०४/२०२३ @ डायरी क्र. ३०१७१/२०१९ पासून उद्भवणारी)

दिवाणी अपील क्रमांक २१५६/२०२३

(विशेष अनुमति याचिका (दि.) क्र. ६३०५/२०२३ @डायरी क्र. ३०६९७/२०१९ पासून उद्भवणारी)

दिवाणी अपील क्रमांक २१५४/२०२३

(विशेष अनुमति याचिका (दि.) क्र. ६३०३/२०२३ @डायरी क्र. ३१३२७/२०१९ पासून उद्भवणारी)

दिवाणी अपील क्रमांक २१५१/२०२३

(विशेष अनुमति याचिका (दि.) क्र. ६२९८/२०२३ @डायरी क्र. ३३१५६/२०१९ पासून उद्भवणारी)

दिवाणी अपील क्रमांक २१३३/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २१३४/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २१३२/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २०६२/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २०६३/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २०७१/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २०८४/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २०८५/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २०८६/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २०९०/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २०८८/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक (अनेक) २०९८-२१०५/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २१३७/२०२३

(विशेष अनुमति याचिका (दि.) क्र. ६२६५/२०२३ @डायरी क्र. २२४४४/२०१७ पासून उद्भवणारी)

दिवाणी अपील क्रमांक २१५०/२०२३

(विशेष अनुमति याचिका (दि.) क्र. ६२९३/२०२३ @डायरी क्र. २८९८२/२०१७ पासून उद्भवणारी)

दिवाणी अपील क्रमांक २१३८/२०२३

(विशेष अनुमति याचिका (दि.) क्र. ६२७६/२०२३ @डायरी क्र. २९५०२/२०१७ पासून उद्भवणारी)

दिवाणी अपील क्रमांक २१४३/२०२३

(विशेष अनुमति याचिका (दि.) क्र. ६२८४/२०२३ @डायरी क्र. ३०८३३/२०१७ पासून उद्भवणारी)

दिवाणी अपील क्रमांक २११९/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २१४८/२०२३

(विशेष अनुमति याचिका (दि.) क्र. ६२९१/२०२३ @डायरी क्र. ३१२४७/२०१७ पासून उद्भवणारी)

दिवाणी अपील क्रमांक २१४७/२०२३

(विशेष अनुमति याचिका (दि.) क्र. ६२९०/२०२३ @डायरी क्र. ३१२५७/२०१७ पासून उद्भवणारी)

दिवाणी अपील क्रमांक २११८/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २१४१/२०२३

(विशेष अनुमति याचिका (दि.) क्र. ६२८०/२०२३ @डायरी क्र. ३३३८५/२०१७ पासून उद्भवणारी)

दिवाणी अपील क्रमांक २१२४/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २१२२/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक (अनेक) २११४-२११७/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २११३/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २१२३/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २१२१/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २१२५/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २१५७/२०२३

(विशेष अनुमति याचिका (दि.) क्र. ६३०६/२०२३ @ डायरी क्र. १०६७७/२०१८ पासून उद्भवणारी)

दिवाणी अपील क्रमांक २०५६/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २०५९/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २०५८/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २०६८/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २०७३/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २०७८/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २०७९/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २०६५/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २०६७/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २०७२/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २०७७/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २०८२/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २०५३/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २०५५/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २०६४/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २०७०/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २०५७/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २०८३/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २१०६/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २०९४/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २०९५/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २०८९/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २०९२/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २०९३/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २०८७/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २०९१/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २१०९/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २११०/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २११२/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २१२०/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २१४९ /२०२३

(विशेष अनुमति याचिका (दि.) क्र. ६२९२/२०२३ @ डायरी क्र. ३१४९९/२०१७ पासून उद्भवणारी)

दिवाणी अपील क्रमांक २०५४/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २०६०/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २०७४/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २०६१/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २०८०/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २०८१/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २०६६/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २०७५/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २०७६/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २०९६/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २०६९/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २१०७/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक २०५२/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २१२६/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २१०८/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २१११/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २०९७/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक (अनेक) २१३५-२१३६/२०२३ (विशेष अनुमति याचिका (दि.) क्र. (अनेक) ६२६०-६२६१/२०२३ @ डायरी क्र. २६३९३/२०१७ पासून उद्भवणारी), दिवाणी अपील क्रमांक २१४२/२०२३ (विशेष अनुमति याचिका (दि.) क्र. ६२८२/२०२३ @ डायरी क्र. २९३२८/२०१७ पासून उद्भवणारी) दिवाणी अपील क्र. २१३९/२०२३ (विशेष अनुमति याचिका (दि.) क्र. ६२७८/२०२३ @ डायरी क्र. २९५००/२०१७ पासून उद्भवणारी), दिवाणी अपील क्रमांक २१४०/२०२३ (विशेष अनुमति याचिका (दि.) क्र. ६२७९/२०२३ @ डायरी क्र. २९५०३/२०१७ पासून उद्भवणारी), दिवाणी अपील क्र. २१४४/२०२३ (विशेष अनुमति याचिका (दि.) क्र. ६२८५/२०२३ @ डायरी क्र. ३१२४१/२०१७ पासून उद्भवणारी), दिवाणी अपील क्रमांक २१४६/२०२३ (विशेष अनुमति याचिका (दि.) क्र. ६२८९/२०२३ @ डायरी क्र. ३१२६६/२०१७ पासून उद्भवणारी), दिवाणी अपील क्र. २१४५/२०२३ (विशेष अनुमति याचिका (दि.) क्र. ६२८७/२०२३ @ डायरी क्र. ३१२७२/२०१७ पासून उद्भवणारी), दिवाणी अपील क्रमांक २१५२/२०२३ (विशेष अनुमति याचिका (दि.) क्र. ६३०१/२०२३ @ डायरी क्र. २१३८३/२०१९ पासून उद्भवणारी), दिवाणी अपील क्र. २१२९/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २१२८/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २१३०/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २१३१/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २१५३/२०२३ (विशेष अनुमति याचिका (दि.) क्र. ६३०२/२०२३ @ डायरी क्र. २९४५९/२०१९ पासून उद्भवणारी), दिवाणी अपील क्रमांक २१२७/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २१५५/२०२३, (विशेष अनुमति याचिका (दि.) क्र. ६३०४/२०२३ @ डायरी क्र. ३०१७१/२०१९ पासून उद्भवणारी), दिवाणी अपील क्रमांक २१५६/२०२३ (विशेष अनुमति याचिका (दि.) क्र.

६३०५/२०२३ @ डायरी क्र. ३०६९७/२०१९ पासून उद्भवणारी), दिवाणी अपील क्र. २१५४/२०२३ (विशेष अनुमति याचिका (दि.) क्र. ६३०३/२०२३ @ डायरी क्र. ३१३२७/२०१९ पासून उद्भवणारी), दिवाणी अपील क्रमांक २१५१/२०२३ (विशेष अनुमति याचिका (दि.) क्र. ६२९८/२०२३ @ डायरी क्र. ३३१५६/२०१९ पासून उद्भवणारी), दिवाणी अपील क्र. २१३३/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २१३४/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २१३२/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २०६२/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २०६३/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २०७१/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २०८४/२०२३, दिवाणी अपील क्र. २०८५/२०२३, दिवाणी अपील क्र. २०८६/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २०९०/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २०८८/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक (अनेक) २०९८-२१०५/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २१३७/२०२३ (विशेष अनुमति याचिका (दि.) क्र. ६२६५/२०२३ @ डायरी क्र. २२४४४/२०१७ पासून उद्भवणारी), दिवाणी अपील क्रमांक २१५०/२०२३ (विशेष अनुमति याचिका (दि.) क्र. ६२९३/२०२३ @ डायरी क्र. २८९८२/२०१७ पासून उद्भवणारी), दिवाणी अपील क्र. २१३८/२०२३ (विशेष अनुमति याचिका (दि.) क्र. ६२७६/२०२३ @ डायरी क्र. २९५०२/२०१७ पासून उद्भवणारी), दिवाणी अपील क्रमांक २१४३/२०२३ (विशेष अनुमति याचिका (दि.) क्र. ६२८४/२०२३ @ डायरी क्र. ३०८३३/२०१७ पासून उद्भवणारी), दिवाणी अपील क्र. २११९/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २१४८/२०२३ (विशेष अनुमति याचिका (दि.) क्र. ६२९१/२०२३ @ डायरी क्र. ३१२४७/२०१७ पासून उद्भवणारी), दिवाणी अपील क्र.२१४७/२०२३ (विशेष अनुमति याचिका (दि.) क्र. ६२९०/२०२३ @ डायरी क्र. ३१२५७/२०१७ पासून उद्भवणारी), दिवाणी अपील क्रमांक २११८/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २१४१/२०२३ (विशेष अनुमति याचिका (दि.) क्र. ६२८०/२०२३ @ डायरी क्र. ३३३८५/२०१७ पासून उद्भवणारी), दिवाणी अपील क्रमांक २१२४/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २१२२/२०२३, दिवाणी अपील क्र. (अनेक) २११४-२११७/२०२३, दिवाणी अपील क्र. २११३/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २१२३/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २१२१/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २१२५/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २१५७/२०२३ (विशेष अनुमति याचिका (दि.) क्र. ६३०६/२०२३ @ डायरी क्र. १०६७७/२०१८ पासून उद्भवणारी), दिवाणी अपील क्रमांक २०५६/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २०५९/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २०५८/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २०६८/२०२३, दिवाणी अपील

क्रमांक २०७३/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २०७८/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २०७९/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २०६५/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २०६७/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २०७२/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २०७७/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २०८२/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २०५३/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २०५५/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २०६४/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २०७०/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २०५७/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २०८३/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २१०६/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २०९४/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २०९५/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २०८९/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २०९२/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २०९३/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २०८७/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २०९१/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २१०९/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २११०/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २११२/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २१२०/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २१४९/२०२३ (विशेष अनुमति याचिका (दि.) क्र. ६२९२/२०२३ @ डायरी क्र. ३१४९९/२०१७ पासून उद्भवणारी), दिवाणी अपील क्रमांक २०५४/२०२३, दिवाणी अपील क्र. २०६०/२०२३, दिवाणी अपील क्र. २०७४/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २०६१/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २०८०/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २०८१/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २०६६/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २०७५/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २०७६/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २०९६/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक २०६९/२०२३ आणि दिवाणी अपील क्रमांक २१०७/२०२३

दिनांक ११ एप्रिल २०२३ रोजी निर्णय देण्यात आला.

या प्रकरणात हजर राहिलेल्या अधिवक्त्यांची नावे :

अपीलकर्ता (अनेक) तर्फे : श्री. गुरमीत सिंग मक्केर, **एओआर**

श्री. निखिल गोयल, **एओआर**

श्री. श्रीकांत नीलप्पा तेरडाल, **एओआर**

श्री. विश्व पाल सिंग, **एओआर**

डॉ. मोनिका गुसैन, **एओआर**

श्री. हरिओम यदुवंशी, अधिवक्ता

सुश्री एस. हरिनी, अधिवक्ता

श्री. बी. के. सतीजा, **एओआर**

श्री. संजय कुमार विसेन, **एओआर**

श्री. बी. के. सतीजा, अतिरिक्त महान्यायवादी

श्री. आलोक सांगवान, वरिष्ठ अतिरिक्त महान्यायवादी

श्री. समर विजय सिंग, **एओआर**

श्री. सुमित कुमार शर्मा, अधिवक्ता

श्री. केशव मित्तल, अधिवक्ता

श्री. रजत सांगवान, अधिवक्ता

सुश्री सबर्नी सोम, अधिवक्ता

सुश्री अमृता वर्मा, अधिवक्ता

उत्तरवादींतर्फे, सुश्री पल्लवी मल्होत्रा, अधिवक्ता

श्री. आविश भाटी, अधिवक्ता

श्री. राज कमल, **एओआर**

श्री. अभिमन्यू तिवारी, **एओआर**

सुश्री एलिझा बार, अधिवक्ता

श्री. सिद्धांत सरोहा, अधिवक्ता

श्री. निकेतौ रिओ, अधिवक्ता

श्री. कुंदन कुमार लाल, **एओआर**

श्री. आलोक कुमार प्रसाद, अधिवक्ता

श्री. ए. एन. अरोरा, **एओआर**

श्री. अशोक कुमार सिंग, **एओआर**

श्री. शांतवानू सिंग, अधिवक्ता

सुश्री प्रज्ञा सिंग, अधिवक्ता

श्री. सनी सिंग, अधिवक्ता

श्री. अक्षय सिंग, अधिवक्ता

श्री. मिथीलेश कुमार सिंग, **एओआर**

श्रीमती मंजू सिंग, अधिवक्ता

श्री. तरुण वर्मा, अधिवक्ता

मेसर्स खेतान अँड कंपनी, **एओआर**

श्री. अजय भार्गव, अधिवक्ता

श्रीमती वनिता भार्गव, अधिवक्ता

श्री. असीम चतुर्वेदी, अधिवक्ता

श्रीमती अभिसार बैरागी, अधिवक्ता

श्रीमती त्रिशाला त्रिवेदी, अधिवक्ता

श्री. मिलिंद शर्मा, अधिवक्ता

श्री. अभिषेक मिश्रा, अधिवक्ता

सुश्री अंजू कौशिक, अधिवक्ता

सुश्री अरुणिमा द्विवेदी, **एओआर**

श्री. जसबिर सिंग मलिक, अधिवक्ता

सुश्री उषा नंदिनी व्ही, **एओआर**

सुश्री अंझू.के. वर्की, **एओआर**

श्री. राजीव सिंग, **एओआर**

श्री. असीम मेहरोत्रा, अधिवक्ता

श्री. सामंत सिंग, अधिवक्ता

श्री. अरुण के. सिन्हा, **एओआर**

श्री. एस. डी. सिंग, अधिवक्ता

सुश्री भारती त्यागी, **एओआर**

सुश्री मीनू सिंग, अधिवक्ता

सुश्री श्वेता सिन्हा, अधिवक्ता

श्री. रामकृपाल सिंग, अधिवक्ता

श्री. राम कृपाल सिंग, अधिवक्ता

श्री. सिद्धार्थ सिंग, अधिवक्ता

श्री. कार्तिकेय भार्गव, अधिवक्ता

श्री. रणबीर सिंग यादव, **एओआर**

श्री. प्रतीक यादव, अधिवक्ता

श्री. पूरनमल सैनी, अधिवक्ता

सुश्री अंझू के. वर्की, अधिवक्ता

श्री. रितेश पाटील, अधिवक्ता

श्री. योगेश यादव, अधिवक्ता

श्री. जोस अब्राहम, **एओआर**

श्री. विवेक सिब्बल, ज्येष्ठ अधिवक्ता

श्री. राहुल गोयल, अधिवक्ता

सुश्री अनु मोंगा, अधिवक्ता

सुश्री पारुल परमार, अधिवक्ता

सुश्री क्रिती, अधिवक्ता

श्री. रामेश्वर प्रसाद गोयल, **एओआर**

श्री. नंदलाल सम्मी, अधिवक्ता

श्री. निशांत शर्मा, अधिवक्ता

सुश्री अद्वितीया, अधिवक्ता

श्री. राकेश के. शर्मा, **एओआर**

श्री. मुकुल कुमार, **एओआर**

सुश्री मालिनी सूद, अधिवक्ता

सुश्री विधी गोयल, अधिवक्ता

श्री. कृष्णदेव यादव, अधिवक्ता

सुश्री बी. विजयलक्ष्मी मेनन, **एओआर**

श्री. सचिन जैन, अधिवक्ता

श्री. राजीव रंजन द्विवेदी, **एओआर**

श्री. अजय कुमार अग्रवाल, अधिवक्ता

श्री. वेद प्रकाश, अधिवक्ता

श्री. विशाल, अधिवक्ता

श्री. मनोज कुमार झा, अधिवक्ता

श्री. आशिष सिंग, अधिवक्ता

श्री. कपिल चतुर्वेदी, अधिवक्ता

श्री. अभिषेक अग्रवाल, **एओआर**

श्री. धवेश पहुजा, अधिवक्ता

श्री. नीलेश शर्मा, अधिवक्ता

मेसर्स एपी अँड जे चेंबर्स, **एओआर**

श्री. रवींद्र बाना, **एओआर**

श्री. सिद्धार्थ मित्तल, अधिवक्ता

श्री. क्षितिज चौहान, अधिवक्ता

श्री. प्रभात कुमार, अधिवक्ता

सुश्री शिल्पा जी. मित्तल, अधिवक्ता

सुश्री पुष्पलता चौधरी, अधिवक्ता

श्री. सिद्धार्थ मित्तल, **एओआर**

श्री. वैभव तोमर, अधिवक्ता

श्री. देवेंद्र सिंग, **एओआर**

श्री. सुभाशीष भौमिक, **एओआर**

श्री. मनोज स्वरूप, ज्येष्ठ अधिवक्ता

श्री. अंकित स्वरूप, **एओआर**

श्री. नीलमणि पंत, अधिवक्ता

सुश्री क्रिती डांग, अधिवक्ता

श्री. वासुदेव सिंग, अधिवक्ता

श्री. नरेंद्र हुड्डा, वरिष्ठ अधिवक्ता

श्री. सोमवीर सिंग देसवाल, अधिवक्ता

श्री. सतबीर सिंग, अधिवक्ता

श्री. कुलदिप सिंग भाकर, अधिवक्ता

श्री. दीवान सिंग चौहान, अधिवक्ता

सुश्री अमित कुमारी सरोहा, अधिवक्ता

श्री. निश्चल कुमार नीरज, **एओआर**

श्री. शुभम भल्ला, **एओआर**

श्री. आभास क्षेत्रपाल, अधिवक्ता

श्री. संजीव घई, अधिवक्ता

श्री. सिद्धार्थ झा, **एओआर**

सुश्री प्रियंबिका एम. के. झा, अधिवक्ता

श्री. मोहित कुमार गुप्ता, **एओआर**

सुश्री शोभा गुप्ता, **एओआर**

श्री. सोमिरन शर्मा, **एओआर**

श्री. नरेंदर कुमार वर्मा, **एओआर**

श्री. जगजित सिंग छाब्रा, **एओआर**

श्री. सक्षम माहेश्वरी, अधिवक्ता

श्री. सुकांत विक्रम, **एओआर**

सुश्री अंकिता पटनायक, अधिवक्ता

सुश्री आस्था शर्मा, **एओआर**

सुश्री मंटिका हरियानी, अधिवक्ता

श्री. मनीषा अंबवानी, **एओआर**

श्री. आदित्य सिंग, **एओआर**

श्री. शुभम सिंग, अधिवक्ता

श्री. राजीव दलाल, अधिवक्ता

श्री. पंकज यादव, अधिवक्ता

सुश्री अॅन मॅथ्यू, **एओआर**

श्री. तुषार बक्षी, **एओआर**

श्री. पवनश्री अग्रवाल, **एओआर**

सुश्री सौम्या धनकानी, अधिवक्ता

श्रीमती शुभांगी नेगी, अधिवक्ता

डॉ. एम. एस. वर्मा, अधिवक्ता

श्री. महेंद्र कुमार, अधिवक्ता

सुश्री शशी सिंग, अधिवक्ता

श्री. दिनेश बहादूर सिंग, अधिवक्ता

श्री. रजनीश कुमार झा, **एओआर**

श्री. महाबीर सिंग, ज्येष्ठ अधिवक्ता

श्री. गगनदीप शर्मा, अधिवक्ता

श्री. विरेंद्र कुमार, अधिवक्ता

श्री. दिनेश कुमार भाटी, अधिवक्ता

श्री. सुंकलन पोरवाल, अधिवक्ता

सुश्री प्रीती सिंग, **एओआर**

श्री. गगन गुप्ता, **एओआर**

श्री. जयंत के. सुद, अतिरिक्त महा न्यायअभिकर्ता

श्री. राजन कुमार चौरसिया, अधिवक्ता

श्री. गौतम भारद्वाज, अधिवक्ता

श्री. अरविंद कुमार शर्मा, **एओआर**

सुश्री वंशजा शुक्ला, **एओआर**

श्री. परमानंद यादव, अधिवक्ता

श्री. अभिषेक चॅटर्जी, अधिवक्ता

श्री. जिनेंद्र जैन, **एओआर**

मेसर्स कॉर्पोरेट लॉ ग्रुप, **एओआर**

श्री. सेंथिल जगदीशन, **एओआर**

श्री. सजल जैन, अधिवक्ता

सुश्री सोनाक्षी मल्हण, अधिवक्ता

श्री. यशपाल ढींगरा, **एओआर**

श्री. ईशान जॉर्ज, **एओआर**

श्री. सोनल जोशी, अधिवक्ता

श्री. सुदर्शन राजन, अधिवक्ता

श्री. सर्वम रितम खरे, **एओआर**

श्री. बिजेंद्र एस. चौधरी, अधिवक्ता

श्री. हितेश कुमार शर्मा, अधिवक्ता

श्री. अखिलेश्वर झा, अधिवक्ता

श्री. एस. के. राजोरा, अधिवक्ता

सुश्री काजल कुमारी, अधिवक्ता

सुश्री निहारिका देवीवेदी, अधिवक्ता

श्री. अमित कुमार चावला, अधिवक्ता

न्यायमूर्ती एम. आर. शाह यांनी दिलेले न्यायनिर्णय :- हरियाणा राज्य औद्योगिक आणि आधारभूत संरचना विकास महामंडळ मर्यादित (थोडक्यात, एच एस आय आय डी सी) आणि हरियाणा राज्याने, दिवाणी रिट याचिका क्र. ४०१५/२००६ आणि इतर संबंधित रिट याचिकांमध्ये पारित केलेले समान आक्षेपित न्यायनिर्णय आणि आदेश, ज्याद्वारे उच्च न्यायालयाने असे घोषित केले आहे की, वादग्रस्त जमिनीशी संबंधित संपादन / संपादनाची कार्यवाही ही भूसंपादन, पुनर्वसन आणि पुनर्वसाहत मध्ये न्याय्य भरपाई आणि पारदर्शकतेच्या हक्क संबंधी कायदा, २०१३ (यापुढे २०१३ चा कायदा म्हणून संबोधिले जाईल) च्या कलम २४(२) अन्वये कालबाह्य झाली आहे, त्याच्याने व्यथित आणि असमाधानी होऊन प्रस्तुत अपील (अनेक) एच एस आय आय डी सी आणि हरियाणा राज्य सरकारने दाखल केलेली आहेत. काही अपीलांमध्ये, २०१३ च्या कायद्याच्या कलम २४(२) अनुसार, वादग्रस्त जमिनींच्या संदर्भात मानीव संपादन कालबाह्य घोषित करणाऱ्या उच्च न्यायालयाच्या संबंधित न्यायनिर्णयांना आणि आदेशांना आव्हान दिले आहे.

२. **सुरुवातीला,** हे लक्षात घेणे आवश्यक आहे की अपीलांचा सध्याचा गट दोन श्रेणींमध्ये विभागला जाऊ शकतो, म्हणजे (१) उच्च न्यायालयासमोर संबंधित मूळ रिट याचिकाकर्ते जसे दिवाणी रिट याचिका क्र. ४०१५/२००६ मध्ये आणि इतर संबंधित रिट याचिकांमध्ये सुद्धा अनेक कारणास्तव यांनी भूसंपादन कायदा १८९४ (थोडक्यात, '१८९४ चा कायदा') अंतर्गत भूसंपादनाच्या कार्यवाहीला आव्हान दिले आणि (२) ज्या रिट याचिका केवळ या घोषणेसाठी दाखल केल्या गेल्या होत्या की वादग्रस्त जमिनीशी संबंधित अधिग्रहण हे २०१३ च्या कायद्याच्या कलम २४(२) अंतर्गत कालबाह्य झाले आहे असे मानले जावे आणि ज्यामध्ये १८९४ च्या कायद्यांतर्गत भूसंपादन आव्हानाखाली नव्हते. दिवाणी अपील क्रमांक २०५२/२०२३, २१०८/२०२३, २१११/२०२३, २०९७/२०२३ २१४४/२०२३ २१४६/२०२३, २१४५/२०२३, २१२९/२०२३, २१५३/२०२३, २०६२/२०२३, २०६३/२०२३, २०७१/२०२३,

२०८४/२०२३, २०८५/२०२३, २०८६/२०२३, २०९०/२०२३, २०८८/२०२३, २१४८/२०२३, २१४७/२०२३, २०५६/२०२३, २०५९/२०२३, २०५८/२०२३, २०६८/२०२३, २०७३/२०२३, २०७८/२०२३, २०७९/२०२३, २०६५/२०२३, २०६७/२०२३, २०७२/२०२३, २०७७/२०२३, २०८२/२०२३, २०५३/२०२३, २०५५/२०२३, २०६४/२०२३, २०७०/२०२३, २०५७/२०२३, २०८३/२०२३, २१०६/२०२३, २०९४/२०२३, २०९५/२०२३, २०८९/२०२३, २०९२/२०२३, २०९३/२०२३, २०८७/२०२३, २०९१/२०२३, २१०९/२०२३, २११०/२०२३, २०५४/२०२३, २०६०/२०२३, २०७४/२०२३, २०६१/२०२३, २०८०/२०२३, २०८१/२०२३, २०६६/२०२३, २०७५/२०२३, २०७६/२०२३, २०९६/२०२३, २०६९/२०२३, २१०७/२०२३, २१२६/२०२३, २१४०/२०२३, २१५२/२०२३, २१३०/२०२३, २१३१/२०२३, २१३३/२०२३, २१३४/२०२३, २१३२/२०२३, २०९८-२१०५/२०२३, २१५०/२०२३, २१३८/२०२३, २१४३/२०२३, २११९/२०२३, २१४१/२०२३, २१२२/२०२३, २११४-२११७/२०२३, २११३/२०२३, <u>२१२१/२०२३, २१५७/२०२३, २१२०/२०२३ आणि २१४९/२०२३ (एकूण ८० प्रकरणे)</u>

३. या सर्व अपीलांमध्ये, हा मुद्दा पहिल्या प्रकाराशी संबंधित आहे, म्हणजे उच्च न्यायालयासमोर, मूळ रिट याचिकाकर्त्यांनी १८९४ च्या कायद्यांतर्गत संपादन / संपादनाच्या कार्यवाहीला आव्हान दिले होते, जो २०१३ चा कायदा लागू होण्याच्या खूप आधी दाखल करण्यात आला होता आणि या आधारे की ताबाही घेण्यात आला नव्हता किंवा नुकसान भरपाईची भरणाही केला नाही / रक्कम दिली नाही, २०१३ च्या कायदाच्या कलम २४(२) अंतर्गत भूसंपादनाच्या मानीव कालबाह्यतासंबंधी दिलासा मिळण्यासाठी दुरुस्ती अर्ज सादर केले होते. रिट याचिकांवर इतर गुणावगुणांच्या आधारे विशेषत: ज्या आधारे १८९४ च्या कायद्यांतर्गत संपादन / संपादनाची कार्यवाही आव्हानाखाली होती, त्या अनुषंगाने निर्णय न घेता, (२०१४) ३ एस. सी. सी. १८३ मध्ये प्रकाशित '*पुणे महानगरपालिका विरुद्ध हरकचंद मिसिरीमल सोलंकी*' च्या प्रकरणामध्ये या न्यायालयाच्या निर्णयावर पूर्णपणे अवलंबून राहून, उच्च न्यायालयाने रिट याचिका मंजूर केली आहे आणि घोषित केले आहे की वादग्रस्त जमिनीचे संपादन हे २०१३ च्या कायदाच्या कलम २४(२) अंतर्गत कालबाह्य झाले आहे. दिवाणी अपील क्रमांक २१३५-२१३६/२०२३, २१४२/२०२३, २१३९/२०२३, २१२८/२०२३,

२१२७/२०२३, २१५५/२०२३, २१५६/२०२३, २१५४/२०२३, २१५१/२०२३, २१३७/२०२३, २११८/२०२३, २१२४/२०२३, २१२३/२०२३, २१२५/२०२३ आणि २११२/२०२३ (एकूण १५ प्रकरणे)

४. ही सर्व अपील इतर श्रेणीत मोडतात, ज्यामध्ये २०१३ च्या कायदाच्या कलम २४(२) अंतर्गत एकमेव दिलासा मागितला गेला होता. उच्च न्यायालयाने या रिट याचिका मंजूर केल्या आहेत आणि पुणे महानगरपालिकेच्या (उपरोल्लेखित) प्रकरणात या न्यायालयाच्या निर्णयावर पूर्णपणे अवलंबून राहून, घोषित केले आहे की वादग्रस्त जमिनीचे संपादन हे २०१३ च्या कायदाच्या कलम २४(२) अंतर्गत कालबाह्य झाले आहे.

५. जेथपर्यंत २०१३ च्या कायदाच्या कलम २४(२) अंतर्गत वादग्रस्त जमिनीचे संपादन कालबाह्य झाले आहे, असे घोषित करणारा उच्च न्यायालयाने दिलेला आक्षेपित न्यायनिर्णय आणि आदेशाचा संबंध आहे, (२०२०) ८ एस. सी. सी. १२९ मध्ये प्रकाशित *'इंदोर विकास प्राधिकरण विरुद्ध मनोहरलाल'* च्या प्रकरणात संविधानिक खंडपीठाने दिलेल्या निर्णयाच्या पार्श्वभूमीवर, २०१३ चा कायदा लागू झाल्यानंतर ज्या रिट याचिका केवळ अश्या दिलास्यासाठी दाखल करण्यात आल्या होत्या, त्यामध्ये २०१३ च्या कायद्याच्या कलम २४(२) अंतर्गत उच्च न्यायालयाने दिलास्यासाठी पारित केलेला आक्षेपित न्यायनिर्णय (अनेक) आणि आदेश (अनेक) कायमस्वरूपी नाही.

६. काही प्रकरणांमध्ये, मूळ रिट याचिकाकर्ते ज्यांच्या रिट याचिका खारीज करण्यात आल्या आहेत, त्यांच्या वतीने हजर असलेल्या विद्वान अधिवक्त्यांनी असे सादर केले आहे की, ताब्यात घेण्याचा अहवाल सादर केला गेला नव्हता आणि म्हणून त्यांच्या प्रकरणांमध्ये प्रत्यक्ष ताबा घेतला गेला नाही यावर त्यांनी आक्षेप घेतला. तथापि, भूसंपादन करणारी संस्था/लाभार्थीने घेतलेली विशिष्ट भूमिका आणि इंदोर विकास प्राधिकरणाच्या (उपरोल्लेखित) प्रकरणात या न्यायालयाने विहित केलेला कायदा लक्षात घेता, काही मूळ रिट याचिकाकर्त्यांच्या वतीने करण्यात आलेले निवेदन की, ताब्यासंबंधी अहवाल अभिलेखावर

दाखल करण्यात आला नव्हता आणि त्यामुळे प्रत्यक्ष ताबा घेतला गेला नाही, हे स्वीकारले जाऊ शकत नाही.

७. दिवाणी रिट याचिका क्र. ४०१५/२००६ आणि इतर संबंधित रिट याचिकांमध्ये संबंधित मूळ रिट याचिकाकर्त्यांच्या वतीने हजर झालेल्या विद्वान अधिवक्त्यांनीही दिवाणी रिट याचिका क्र. ४०१५/२००६ मध्ये उच्च न्यायालयाच्या वादग्रस्त न्यायनिर्णय आणि आदेशांमुळे उद्भवलेल्या दिवाणी अपीलांमधील उत्तरवादींनी अशा प्रकारे, न्याय्यपणे मान्य केले आहे की इंदोर विकास प्राधिकरणाच्या (उपरोक्त) प्रकरणात या न्यायालयाने विहित केलेल्या कायद्याच्या दृष्टीने, २०१३ च्या कायद्याच्या कलम २४(२) अंतर्गत उच्च न्यायालयाने दिलास्यासाठी पारित केलेला आक्षेपित न्यायनिर्णय (अनेक) आणि आदेश (अनेक) कायमस्वरूपी नाही. तथापि, अशी विनंती केली आहे की, उच्च न्यायालयाने १८९४ च्या कायद्यांतर्गत संपादन / संपादनाच्या कार्यवाहीला आव्हान देणारी इतर कारणे गुणवत्तेनुसार विचारात घेतली नाहीत, जरी ती रिट याचिकांचा विषय होती आणि केवळ २०१३ च्या कायद्याच्या कलम २४(२) अंतर्गत मानीव कालबाह्यतेवर रिट याचिका निकाली काढल्या आहेत, तर इतर कारणांमुळे रिट याचिकांवर विचार करण्यासाठी बाबी उच्च न्यायालयात पाठवणे आवश्यक आहे, म्हणजे १८९४ च्या कायद्यांतर्गत संपादन / संपादनाच्या कार्यवाहीला गुणावगुणानुसार आव्हान देणे. तथापि, एच एस आय आय डी सी आणि हरियाणा राज्याच्या वतीने असे निवेदन करण्यात आले आहे की, जमीनमालक/रिट याचिकाकर्त्यांच्या बाबतीत, जर वादग्रस्त जमिनीचा ताबा आधीच घेतला गेला आहे आणि नुकसान भरपाई देखील दिली/जमा केली गेली आहे, तर १८९४ च्या कायद्यांतर्गत संपादन / संपादनाची कार्यवाही रद्द करणे/बाजूला ठेवणे आवश्यक नाही. तथापि उच्च न्यायालयाने, इतर मुद्द्यांचा गुणावगुणावर विचार करताना, विशेषतः १८९४ च्या कायद्यांतर्गत संपादनाच्या कार्यवाहीला आव्हान देताना, या पैलूचा विचार करणे आवश्यक आहे.

८. वरील बाबी लक्षात घेऊन आणि वर नमूद केलेल्या कारणांमुळे,सदर न्यायनिर्णयाच्या परिच्छेद ३ नुसार, चंडीगढ येथील पंजाब आणि हरियाणा उच्च न्यायालयाने दिवाणी रिट याचिका क्र. ४०१५/२००६ मध्ये दिलेल्या आक्षेपित सामान्य न्यायनिर्णय आणि आदेशांमुळे

उद्भवलेल्या सर्व दिवाणी अपील आणि इतर संलग्न रिट याचिका मंजूर करण्यात येतात. २०१३ च्या कायद्याच्या कलम २४(२) अंतर्गत वादग्रस्त जमिनीचे संपादन कालबाह्य झाले आहे, असे घोषित करणारा उच्च न्यायालयाने दिलेला आक्षेपित न्यायनिर्णय आणि आदेश याद्वारे रद्द केला जातो. तथापि, २०१३ च्या कायद्याच्या कलम २४(२) ची प्रयोज्यता वगळून इतर मुद्द्यांवर कायद्यानुसार आणि त्यांच्या स्वतःच्या गुणवत्तेनुसार मुख्य रिट याचिकांचा नव्याने निर्णय घेण्यासाठी आणि त्यांचा निपटारा करण्यासाठी प्रकरणे उच्च न्यायालयाकडे परत पाठवली जातात. आम्ही उच्च न्यायालयाला विनंती करतो की रिमांडवरील रिट याचिकांवर लवकरात लवकर आणि शक्यतो सध्याचा आदेश मिळाल्याच्या तारखेपासून नऊ महिन्यांच्या कालावधीत अंतिम निर्णय घ्यावा आणि त्यांचा निपटारा करावा. संबंधित पक्षकारांना उपलब्ध असलेले सर्व युक्तिवाद आणि बचाव आणि त्यांच्या स्वतःच्या गुणवत्तेनुसार (२०१३ च्या कायद्याच्या कलम २४(२) ची प्रयोज्यता वगळून) उच्च न्यायालयाद्वारे विचारात घेण्यासाठी खुले ठेवले जातात.

९. सदर न्यायनिर्णयाच्या परिच्छेद ४ मध्ये नमूद केलेल्या दिवाणी अपीलांचा विचार करता, या सर्व अपील मंजूर करण्यात येतात. २०१३ च्या कायद्याच्या कलम २४(२) अंतर्गत वादग्रस्त जमिनीचे संपादन कालबाह्य झाले आहे, असे घोषित करणारा उच्च न्यायालयाने दिलेला आक्षेपित न्यायनिर्णय आणि आदेश याद्वारे रद्द केला जातो आणि बाजूला ठेवला जातो. उच्च न्यायालयाने निरीक्षण केल्याप्रमाणे आणि ठरवल्याप्रमाणे त्या प्रकरणांमध्येही संपादन कालबाह्य झाल्याचे मानले जाणार नाही.

१०. वरील अटींच्या संदर्भात प्रस्तुत अपील निकाली काढल्या जातात.

<u>अस्वीकरण</u>

या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याचा/तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरिता वापर करता येणार नाही. तसेच, इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच

सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी करिता वैध मानला जाईल.

X – X – X - X